

Janine Jansen & Denis Kozhukhin

Vioolsonates van Schumann, Brahms & Poulenc

Uitvoerenden

Janine Jansen viool
Denis Kozhukhin piano

Programma

Robert Schumann (1810-1856)

Vioolsonate nr. 1 in a opus 105 (1851)
Mit leidenschaftlichem Ausdruck
Allegretto
Lebhaft

Johannes Brahms (1833-1897)

Vioolsonate nr. 2 in A opus 100 (1886)
Allegro amabile
Andante tranquillo - Vivace
Allegretto grazioso (quasi andante)

Pauze

Francis Poulenc (1899-1963)

Vioolsonate (1942/43, rev. 1949)
Allegro con fuoco
Intermezzo
Presto tragico

Olivier Messiaen (1908-1992)

Thème et variations (1932)

Maurice Ravel (1875-1937)

Vioolsonate nr. 2 in G (1923/27)
Allegretto
Blues: Moderato
Perpetuum mobile: Allegro

Programmatoelichting

Vijf dagen, meer had **Schumann** niet nodig om zijn *Eerste vioolsonate* te schrijven. Van 12 tot en met 16 september 1851: toen stond hij al op papier. Vertrouw als componist maar eens op zo'n heftige impuls. Alhoewel, het ging bij hem vaker zo. Schumann stond in vlam, of hij lag lam; hij is later wel gediagnosticeerd als manisch-depressief. Het is een werk vol mooie, kleine dingen. Heel 'gewoon' bijvoorbeeld het Allegretto, waarover Schumannbiografe Joan Chissell schreef: 'Dit komt zo dicht bij de menselijk spraak als muziek maar kan.' Knap is de finale. Het slotdeel is vaak het moeilijkste voor de componist, Schumann waarschuwde zijn eigen studenten regelmatig: hoeveel finales vallen niet bombastisch uit, of lopen juist leeg en zwakken het voorgaande af? Maar Schumann schrijft hier een prachtige, geestige perpetuum mobile, waarbij hij op slimme wijze de kunst afkijkt van een trio van zijn vriend Mendelssohn.

Brahms' Vioolsonate nr. 2 ontstond tijdens een zomerverblijf in het Zwitserse Thun. Brahms' huis lag aan de oever van de Aare, een bepaald lustig bruisende, brede rivier en vanuit zijn raam keek je uit op de fonkelwitte gletsjers van het Berner Oberland. Overal in huis stonden bloemen. Bovendien, er wachtte hem aangenaam gezelschap: de zangeres Hermine Spies, die hij 'schwärmerisch verehrte' en 'freundschaftlich schätzte' noemde. Misschien gaf hij in de sonate zijn gedachten aan deze vrouw weer. Het eerste thema van het openingsallegro ontleende hij aan een lied dat hij eerder voor haar had gecomponeerd: 'Komm bald'. En het tweede thema stamt uit een ander lied, ook aan haar opgedragen: 'Wie Melodien zieht es / Mir leise durch den Sinn, / Wie Frühlingsblumen blüht es / Und schwebt wie Duft dahin.'

Francis **Poulenc** zei eens: 'Hoe prachtig zijn die vioolsonates van Brahms!'. Toch duurde het lang, eer hij er zelf één schreef; hij componeerde liever voor (hout)blazers. Poulenc werkte er moeizaam aan; 'het monster is klaar,' berichtte hij toen hij 'm dan eindelijk afhad. Uitgangpunt van de sonate was de dood van de dichter Federico Garcia Lorca, die in 1936 was neergeschoten tijdens de Spaanse Burgeroorlog. Het is een *in memoriam*. Specifiek geïnspireerd door Lorca's dichtregel: 'De gitaar doet dromen huilen' schreef Poulenc een 'vage Spaanse Andante-cantilene,' die het tweede deel werd. 'Een vurig eerste deel moest de toon zetten', wat leidde tot het voor on-Poulencse opschrift Allegro con fuoco (fuoco=vuur). Als finale een merkwaardig Presto tragico, waarin het ritmische elan plotseling wordt afgebroken door een langzame, tragische coda. Samen met de jonge violiste Ginette Neveu gaf Poulenc in juni 1943 in Parijs de première. Zes jaar later herzag hij hem. Aanleiding was weer een sterfgeval: de pas 30-jarige Ginette was omgekomen bij een vliegtuigongeluk.

Meestal is het groots en meeslepend bij Olivier **Messaen**. De immense *Turangalila symfonie*: 1½ uur. De 20-delige pianocyclus *Vingt regards sur l'enfant Jésus*: 2 uur. De opera *François d'Assise*: 5 uur. Maar *Thème et variations* duurt nu eens tien minuutjes. Hij schreef het in 1932. Jong was hij nog, 24. Het was een huwelijksgeschenk voor zijn eerste vrouw, de violiste Claire Delbos. Het jonge stel gaf op 22 november 1932 de première.

Programmatoelichting

Zoals Poulenc met grote moeite zijn enige vioolsonate schreef, zo kende ook de sonate van **Ravel** een lange ontstaansperiode: 1923-1927. Ravel beschouwde de viool en de piano als twee heel verschillende instrumenten. Dat vormde geen struikelblok maar intrigeerde hem juist. Hij omschreef ze als 'in wezen onverenigbare instrumenten die niet alleen niet in elkaar opgaan maar die hun onverenigbaarheid op een nog hogere graad benadrukken.' Het tweede deel is een heuse *blues*. Tenminste, anders dan een 'echte' blues is deze door perfectionist Ravel keurig-netjes noot voor noot uitged componeerd en genoteerd. Ravel leerde de jazz niet kennen tijdens zijn Amerika-reis maar in het mondaine Parijs, dat toen van overal ter wereld invloeden opzoog. (*Stephen Westra*)

De in Soest geboren violiste **Janine Jansen** is één van Nederlands beroemdste musici. Zo maakt zij dit seizoen grote tournees met het London Symphony Orchestra, het Koninklijk Concertgebouworkest en Die Deutsche Kammerphilharmonie. In Musikverein Wien is zij 'artist in focus'. Samen met haar duopartner Denis Kozhukhin geeft zij recitals in o.a. Carnegie Hall (New York), de Wiener Musikverein en het Concertgebouw (Amsterdam). Zij is exclusief artiest bij platenlabel Decca; grote instemming vond o.a. haar recente opname met vioolconcerten van Sibelius en Prokofjev. Jansen is oprichter en artistiek leider van het International Chamber Music Festival Utrecht. Zij studeerde indertijd bij Coosje Wijzenbeek, Philipp Hirschhorn en Boris Belkin.

Sinds hij in 2010 de Koningin Elisabeth Wedstrijd in Brussel won, wordt de Belg **Denis Kozhukhin** gezien als één van de grootste pianisten van zijn generatie. Hij trad op met orkesten als het Chicago-, London- en San Francisco Symphony Orchestra en het Israel-, London- en Rotterdams Philharmonic Orchestra. Naast het klassieke en romantische repertoire staat hij op de bres voor het modernere: afgelopen seizoen voerde Denis de pianoconcerten van Ligeti, Schönberg en Lutoslawski uit. Als Pentatone Artist maakte hij opnamen van o.a. Franck (Variations symphoniques), Mendelssohn (Lieder ohne Worte) en Grieg (Lyrische Stücke, genomineerd voor een Opus Klassik Award).

Binnenkort in Muziekgebouw Eindhoven

Zo 27 apr Ragazze Quartet & Thomas Beijer
Kamermuziek van Prokofjev en Sjostakovitsj

Do 22 mei Liza Ferschtman, Ivan Karizna & Storioni Trio
Vurige liefde

Ma 9 jun Camerata Salzburg & Janine Jansen
Janine schittert in Mendelssohn

Zullen we Vrienden worden?

M-Friends draagt bij aan het voortbestaan van onze mooie concertzaal en ondersteunt de realisatie van bijzondere projecten. Voor een paar tientjes per jaar ben je al Vriend en natuurlijk krijg je daar ook iets voor terug! Scan de QR-code, lees meer over de voordelen en meld je aan.

